

ימה וקדמה, צפונה ונגבה

רשמים מביקור בתערוכות החדשות של אנה ים "אלקטרה" ומיכל בקי "משוננת"

עקוב

עוזי צור

2023 במרץ 08, 13:47

אנה ים, "אלקטרה", אוצרת: נעמה ערד, גלריה סמל (שנקר), רמת גן

כשמביטים מהחלון המשורג של גלריה סמל (שנקר) החדשה, השוכנת בבניין מפעל עלית הישן, אחד מאיקונות הסגנון הבינלאומי העוגן כאונייה נשכחת על פרשת הדרכים הסואנת של רמת גן, מוקפים למלוא העין בקולאז' הקקפוני של אדריכלות הבניינים המגדלים העכשווית, אפשר לדמיין איך היא ממשיכה ימה וקדמה, צפונה ונגבה, מכסה את פני כל הארץ במסה אנונימית שהישובים והערים מאבדים בה את ייחודם. הצלמת האמנית אנה ים (ללא ספק אחד השמות היפים שנהגו אי-פעם) חולפת בתערוכתה היפה מבעד למסה האנונימית הזאת שלאורך כביש החוף, ונוגעת בה פה ושם במגע הייחודי והסתמי לכאורה של מצלמתה, מבודדת וחותרת פרט, קטע או מכלול שהם אות, מלה, משפט או פיסקה משפת הבניינים הללו, מוטיבים חוזרים בריתמוס חוזר, והמרווחים ביניהם, כקניונים צרים ומשוננים בלהב המרפסות.

אלה צילומים בשחור-לבן המדגיש ומפשיט במידה מסוימת את הנושא המצולם אל הכוון הקשיח של מהותו הגנרית אך גם מגלה את שירת השיגרה, שלמרות תפלותה ים מפיקה ממנה קב של קסם עם נגיעות ערירות של התערבות אישית, כזוג פוחלצי העורבים שמישהו הצמיד לתריסי דירתו בקומה שבגובה מעוף העורבים.

כאן ים מחוללת מהלך נהדר בפשטותו המורכבת. אל צילומי הבניינים שלה בשחור-לבן היא משדכת צילומי צבע של נשים צעירות ונאות, צילומי סטודיו מקצועיים ומוקפדים. אלו צילומי דיוקן של זמננו שים ליקטה מ-books של נשים צעירות בתחילת דרכיהן המקצועיות, וביניהן דיוקנה שלה המאוד צעירה שעונה

בריק מואר על כיסא גנרי, גופה בצדודית בעוד היא מפנה לעבר הצופה את פניה. מבעד לאשד שערה הגולש מבטה מצודד. כל העתיד עוד לפניה.

אל הצילום הזה הממוסגר ים חיברה צילום לא ממוסגר, קטע, חיתוך, של רווח צר שבין שתי מכונות מגורים, צלליות כהות כנגד בהרת השמים הלכודה ביניהן. המאזן והמתח שנוצרו בין הדמות הפוזיטיבית שבמרכז צילום הצבע לחלל הנגטיבי שבמרכז צילום השחור-לבן הוא נפלא. החיבור הלא צפוי של צילומי הנשים וצילומי האדריכלות נטען באנרגיה הפועלת כמו בסתר על דמיון המתבונן שישלים את החסר, את מה שלא סופר בגלוי.

ריתמוס התלייה בחלל הקטן הוא מוסיקלי לעילא ומשחק במרווחים, גבהים וגדלים. גם הטקסט שכתבה נעמה ערד לתערוכה הוא יצירה בפני עצמה, שעטנז בנוסח אורלי קסטל-בלום המכליא טקסטים מאתרי צריכה שונים כמו בינה מלאכותית שהשתבשה. ה"אלקטרה" בשם התערוכה מוליכה אל הדמות מהמיתולוגיה היוונית אך גם אל שם חברה ישראלית. זו תערוכה קטנה שהמבנה הגנטי שלה מכיל בתוכו את האפשרות להתרחב לתערוכה מוזיאלית עתידית.

מיכל בקי, "משוננת", אוצרת: טלי בן־נון, גלריה מאיה, תל אביב

תענוג צרוף הוא לראות ציירת מוכשרת כמיכל בקי זוכה סוף־סוף לפרוש כנפיים בתערוכת יחיד בחללים מפולשים ומוצפי אור, לחשוף לאט את הגן הנסתר האישי והחידתי של יצירתה. בקי בוראת עולם ומלואו המתממש ומתמוסס בודזמן, עולם רווי צללים המהבהב בשטח המפורז שבין האור לחושך, עולם רווי פחדים ואושר של ילדות המתארכים כצללים וכתמי אור בשעת בין ערביים המתמשכת בעצלתיים.

קשה לפצח את צופן הרפאים של בקי שבו הממשי לכאורה והמופשט לכאורה מתערבבים זה בזה באיכות וחומריות של חלום, אך הקושי הזה הוא חלק מחוויית המתבונן. בתחילת דרכה היו בעבודותיה השפעות מעולם איורי האופנה והם הוטמעו עמוק יותר ויותר עם השנים, אך עדיין יש להם נוכחות כלשהי המייצרת מתח בריא בין אמנות לאיור ולעיצוב, שנגיעות של הומור ושעשוע מבעבעות ביניהם.

את הביקור בתערוכה כדאי להתחיל דווקא בחלל הקטן הצפוני שבו מוצגים ציורים בשחור-לבן — ציורים, לא רישומים, מהעשירים שנראו אי־פעם. העושר שבקיי מפיקה מהם מרהיב ברעננותו. איכות הכתם של בקי, מנעד השקיפיות, הפעפוע והחלחול, מגוון הנגיעות, המשיחות וההכתמות מפליאים, ואפשר לבחון אותם ביתר שאת בציורי השחור-לבן.

ציורי השחור-לבן מוצגים בשורה מתמשכת בגובה העיניים לאורך הקירות: עשרות עבודות קטנות שכל אחת מהן היא שיר של בית אחד על תום ואובדן, חלום ויקיצה. כזה הוא ציור של הורה וילד הרוכבים על אופניים צמודים זה לזה, חולפים על רקע מופשט של חשכה מתעבה ומנגד למהות התנועה קדימה הכמו־פוטוריסטית (מריחת הצל הסרוק על־פני האור). בדמויות עצמן יש קורטוב של הומור איורי עדין ומכמיר לב, ובאופניים מובחן דיוק הנדסי פואטי. בציור אחר נראית דמות בצעיף לצווארה, העוטה חיים משל עצמו וסובב כמערבולת משחירה המאיימת לחונקה. זהו ציור שבו מגיעה לשיאה היכולת של בקי לרבד עוד ועוד רבדים המשתקפים זה מבעד לזה. היתה זו החלטה אוצרותית נבונה להפריד בין ציורי השחור-לבן לעבודות הצבע הגדולות יותר.

בציורים בחלל הראשי בקי כמו מרדדת או מעבה את שכבות הצבע אל המערך הראשוני של השחור-לבן, הצל והאור, מעמיקה ומרחיבה עוד יותר את מנעד העשייה, את הטווח שבין הזיה למציאות ובין הפיגורטיבי למופשט, ולעתים אלה שאריות חידתיות של מציאות. פאלטת הצבעים הייחודית של בקי נגועה במתיקות מלאכותית הקורנת פה ושם בקרינה סינתטית או נאפלת בחושך. בחלק מהקומפוזיציות בקי בוראת תחושה של יישויות אניגמטיות וגדולות בהרבה שרק קטעים מהן נדחסו אל פריים הציור, כמין הגדלה של פרט או קטע משלם הגדול בהרבה. אלה יצירות הדורשות התבוננות איטית וממושכת ורק אז הן נפקחות מבפנים.

יש לי הסתייגות אחת: התצוגה בחלל הגדול היתה צריכה להיות מצומצמת ומהודקת יותר, כי ריבוי היתר פוגם מעט בכוח ובמסתורין של הציור, וחבל (עד 18.3).

לחצו על הפעמון לעדכונים בנושא:

אמנות